

Jaap de Witte over spieringlucht, zeemanschap, de Lullo's en de laatste vissende botter van Volendam

Toen de laatste botter vertrok

Op de Dijk stond het volk rijen dik toen de VD230 van eigenaar wisselde. De oude vissersbotter — verweerd door wind, water en jarenlang zwaar werk — werd die dag verkocht aan een groep studenten uit de grote stad. Ze stapten met wijnflessen, gebak en grootse plannen het ouderlijk huis van Jaap de Witte binnen. „Het waren net de Lullo's van Jiskefet,” zegt hij lachend. De studenten kochten het schip van Jaaps vader en oom, doopten haar om tot De Bul en besloten korte tijd later enigszins naïef koers te zetten richting Engeland. In Volendam waren de meningen over dat avontuur verdeeld. „Sommigen zeiden: ze gaan eraan. Anderen kenden weer verhalen van botters die tijdens de oorlog vier keer heen en weer waren gevaren.” Voor Jaap is het verhaal van dat schip onlosmakelijk verbonden met zijn jeugd, zijn vader en een verdwenen visserswereld vol vrijheid, armoede, sterke verhalen en de traumatische stank van spiering.

Voor Jaap de Witte is de VD230 veel meer dan een schip dat ooit in de haven lag. Het is een rode draad door zijn jeugd. De geur van nat hout en visserskleding. De spieringvangsten waarmee hij zijn eerste gitaar bij elkaar spaarde. De zondagochtenden waarop hij als jongen lekwater uit het ruim moest scheppen. En de verhalen die aan de keukentafel werden verteld, steeds mooier naarmate de jaren verstrekten.

De VD230 was bovendien niet zo-

maar een botter. Het was de laatste professioneel vissende botter van Volendam, een schip uit een tijd waarin vissers nog grotendeels afhankelijk waren van wind, ervaring en een serieus portie vakmanschap. „Het was eigenlijk nog middeleeuwse visserij,” zegt Jaap. „Die mannen deden alles op zeil. Zeemanschap waar je je nu nauwelijks nog een voorstelling van kunt maken.”

Hij ziet zijn vader Jan nog voor zich, thuis voor de televisie. Zeil-

wedstrijden kijken. Moderne jachten die behendig rond boeien manoeuvreerden. „Dan zat hij helemaal mee te leven. ‘Nou moet-ie overstag!’ riep hij dan, terwijl hij met z'n vuisten op tafel sloeg. Vaak zat hij zich ook op te vreten. Want volgens hem konden die jonge gasten op tv helemaal niet zeilen,” zegt Jaap lachend. „Die vissers beheersten alle finesses van het vak. Een net tussen twee botters houden, met zware zeilen manoeuvreren, op gevoel koers houden in weer en wind. Dat was echt een kunst.”

‘Zeevaren is de laatste vrijheid’

De VD230 was geen romantisch hobbybootje. Het schip was broodwinning. Alles draaide om de vistant, het weer en een beetje geluk. „Je moest ervan vreten,” zegt Jaap glimlachend. „Letterlijk.” Terwijl andere vissers overstapten op stalen schepen met motoren, bleven zijn vader en oom varen met hun houten botter. Een nieuwe stalen boot aanschaffen zagen ze niet meer zitten; daarvoor waren ze inmiddels te oud en de investering te groot. De VD230 had alleen een hulpmotor om een beetje bij te sturen bij het aanmeren. „Dat was natuurlijk bijna niet meer vol te houden. Zij moesten nog echt zeilen. Met zware netten werken, alles met de hand. Het was verschrikkelijk zwaar werk.”

vissers op zoek naar werk aan wal. Veel Volendammers konden tijdelijk terecht bij de papierenzakken-fabriek Heijmeijer in Edam, anderen stapten iedere dag op de bus naar Amsterdam voor zwaar grondwerk. „Dat vonden ze een kwelling,” zegt Jaap. „Die mannen waren heer en meester op hun eigen schip. Dat gevoel van vrijheid zat heel diep. Zeevaren is de laatste vrijheid.” Het vissersbestaan was onzeker. Goede jaren werden gevierd, slechte jaren vervloekt. „In 1963 kregen wij een televisie en een wasmachine. Niemand in de straat had dat. Maar mijn vader had een goed seizoen gehad, dus toen kon het ineens.”

Spoken in het vooronder

Voor Jaap was de VD230 als kind vooral één groot avontuur. Iedere zondag moesten hij en een broer naar de botter om lekwater weg te scheppen. „Een houten schip werkte altijd,” legt hij uit. „Door de naden sijpelde water naar binnen en dat verzamelde zich onder de vloer.” Terwijl zijn vader, oom en zwager aan een borrel zaten, mochten de jongens aan de slag. „Dan waren wij even visser. Even de baas op het schip.”

De botter maakte diepe indruk op hem. „Het waren eigenlijk VOC-schepen in het klein. Dikke balken, zwaar hout, een vooronder waar de bemanning sliep. Alles rook naar diesel, vis en nat hout.” Van hygiëne

lag destijds niemand wakker. „Schoonmaken deden ze niet. Alles was kleverig van de vis.” En dan waren er natuurlijk de spoken. Want die woonden volgens Jaap absoluut aan boord. „Daar waren we heilig van overtuigd. Die zaten onder de dekens in het vooronder. Dan moest je bewijzen hoe stoer je was door steeds dichterbij te komen. Wie het dichtst bij die dekens durfde te komen, was de held van de dag.”

“Je moet ervan vreten, die lucht’, zei hij dan”

In het Volendam van toen draaide alles om de visserij. Vooral tijdens de spieringtijd leek het hele dorp in beweging te komen. „Dat was een explosie van vis. Onderaan de Dijk stonden grote vrachtwagens klaar en werd er onafgebroken geladen en gelost.” Jaap hielp als jongen mee met sjouwen. „Voor iedere mand kreeg ik geloof ik een gulden. Daar heb ik mijn eerste degelijke gitaar van gekocht.”

Minder nostalgisch was de geur die met de spiering gepaard ging. „Nestlucht was verschrikkelijk. Echt verschrikkelijk. Alles wat die vis had aangeraakt, stonk.” De vissers merkten dat zelf nauwelijks meer. „Die zaten al dagen in die lucht. Maar m'n zusters begonnen in de jaren zestig ineens parfum te dragen en Beatles-jurkjes aan te trekken. Die wilden dat die mannen eerst hun vispakken uitrokken voor ze aan tafel kwamen.” Jaap lacht: „Mijn vader moest daar weinig van hebben. ‘Je moet ervan vreten, die lucht’, zei hij dan.”

De komst van de Lullo's

Toen Jaap tien jaar oud was, kwam er een einde aan het vissersbestaan van de VD230. Op een ochtend verschenen er vijf of zes studenten uit Amsterdam, Delft en Utrecht in het ouderlijk huis. Jongens uit keurige milieus, met pakken, stropdassen, wijn en gebak. „Het waren echt types als de Lullo's van Jiskefet.” Voor het Volendam van begin jaren zestig voelde het alsof er bezoekers van een andere planeet binnenstapten. „Volendammers waren zeer gereserveerd. Die gasten hadden daar totaal geen last van. Die noemden m'n moeder gewoon bij haar voornaam.” Jaap keek zijn ogen uit. „Als kind in Volendam was je bang voor grote mensen. Maar deze gasten gaven me ineens een knaak en een taartje. Toen dacht ik: zulke mensen bestaan dus ook.”

De studenten noemden zichzelf de Botterikken en waren vastbesloten de oude vissersbotter een tweede leven te geven. De overdracht groeide uit tot een klein evenement in het dorp. „Er stond een

wagen van de NTS op de dijk. Mijn zusje Alida mocht de botter dopen.” De oude vissersbotter kreeg een nieuwe naam: De Bul, vernoemd naar de bijnaam van Jaaps vader. „Gelukkig hebben wij die bijnaam niet geërfd haha.” Zijn zusje gooide ceremonieel een champagnefles stuk tegen de boeg, terwijl de fanfare speelde en nieuwsgierige dorpsgenoten toekeken. „Het was droevig en feestelijk tegelijk.”

Naar Engeland met een botter

De nieuwe eigenaren hadden grootse plannen. Ze wilden met de oude Volendammer botter naar Engeland varen. Alleen al het idee zorgde in Volendam voor eindeloze discussies. „De één zei: ze gaan eraan. En een ander kende weer een verhaal van een botter die tijdens de oorlog vier keer heen en weer was geweest.” Een kwak is namelijk geen ideaal schip voor open zee. „Zo'n ding heeft geen kiel. Dat maakt hem kwetsbaar. Bij rare windvlagen kan zo'n schip stuurloos worden.” Toch vertrokken de studenten. En tegen alle verwachtingen in bereikten ze Engeland. „Ze zijn geloof ik de Thames opgevaren. Daar kwam echt stuurmanskunst bij kijken.” De tocht maakte indruk in de kroegen op de Dijk. „Dat werd ellenlang besproken onder het genot van een jonkie.” Later zonk de VD230 uiteindelijk op het Brielse Meer in Zuid-Holland.

“Dat was dan goed nieuws, of je kon morgen beter thuis blijven”

Voor Jaap staat de VD230 symbool voor een Volendam dat inmiddels verdwenen is. Een dorp dat nog grijs, gesloten en volledig afhankelijk was van de visserij. Maar ook een dorp dat kort daarna de culturele revolutie van de jaren zestig binnen zag denderen. „Tien jaar later zat ik met Amerikaanse hippies joints te roken op het Havendijkje,” zegt hij lachend. „De wereld was ineens veranderd.” Maar de herinneringen aan de oude botter bestaan ruim zestig jaar later nog altijd.

Jaap denkt nog vaak aan zijn vader die over de dijk liep, naar de wind keek en op basis van hoe 'hoog' Marken lag voorspelde hoe de visserij zou worden. „Dat was dan goed nieuws, of je kon morgen beter thuis blijven. Dit waren geen simpele mensen hoor. Dit was kennis, ervaring en instinct.” De VD230 ging uiteindelijk verloren, zoals zoveel oude botters. Maar de wereld die eraan vastzat – van sterke verhalen en spieringlucht tot visserswijsheden en zeemanschap – blijkt onverwoestbaar.

De VD230, de laatste zeilende Volendammer botter, werd in 1963 overgedragen aan een groep studenten — de zogenoemde 'botterikken' — die het schip onder de naam De Bul voor de vergetelheid behoedden en ermee naar Engeland vaarden. Foto: Archief SSRP

0299 36 36 34

info@steur.nl

Julianaweg 141

www.steur.nl

nieuw!

B

Flink uitgebouwde en modern afgewerkte eengezinswoning.

Gelegen in de populaire, centraal gelegen Bloemenbuurt, waar inmiddels vooral starters en jonge gezinnen wonen.

De woning is keurig verbouwd met o.a. uitgebouwde woonkamer, aanbouw, 2 dakkapellen, betonnen begane grondvloer met vloerverwarming, kunststof kozijnen met HR++ beglazing en 9 zonnepanelen.

Krokussenstraat 17, V'dam - € 425.000 k.k.

nieuw!

A

Mooie kans om gelijkvloers te wonen in een ruim, net appartement met veel lichtinval.

Prachtige hoeklocatie met uitzicht over het Siem Lutpark met veel groen en waterpartijen.

Het betreft een riante 2/3-kamerappartement van 90 m² met een ruim balkon (11 m²) op het zuiden.

Logger 47, V'dam - € 475.000 k.k.

nieuw!

A

Zoek je ruimte, een prachtige ligging en de mogelijkheid voor een praktijk of kantoor aan huis? Dan biedt Wethouder Koningslaan 95-97 een mooie kans.

Deze dubbele woning heeft maar liefst 260 m² woonoppervlakte plus een garage van 41 m². Praktijk aan huis, één grote woning met garage of dubbele bewoning behoren tot de mogelijkheden.

De woning heeft een heerlijke grote tuin op het zuidwesten en ligt prachtig, met vrij uitzicht over een mooie vijver.

Wethouder Koningslaan 97, V'dam - € 825.000,- k.k.

Huis kopen in Edam-Volendam?

STEUR: JOUW HYPOTHEEKADVISEUR

Steur Makelaars is een onafhankelijk hypotheekadviseur. Persoonlijk, deskundig en onafhankelijk advies. Dus: bij het kopen van een huis hoeft je nergens anders meer heen!

0299 36 36 34 | info@steur.nl | Julianaweg 141 | www.steur.nl

5 t/m 7 juni

- Gratis toegang
- Geen muntjes gedoe
- Live muziek
- Kindervermaak
- & De leukste foodtrucks

HOPPPAAA!

Foodtruckfestival

Volendam

Burg.Boelenspark